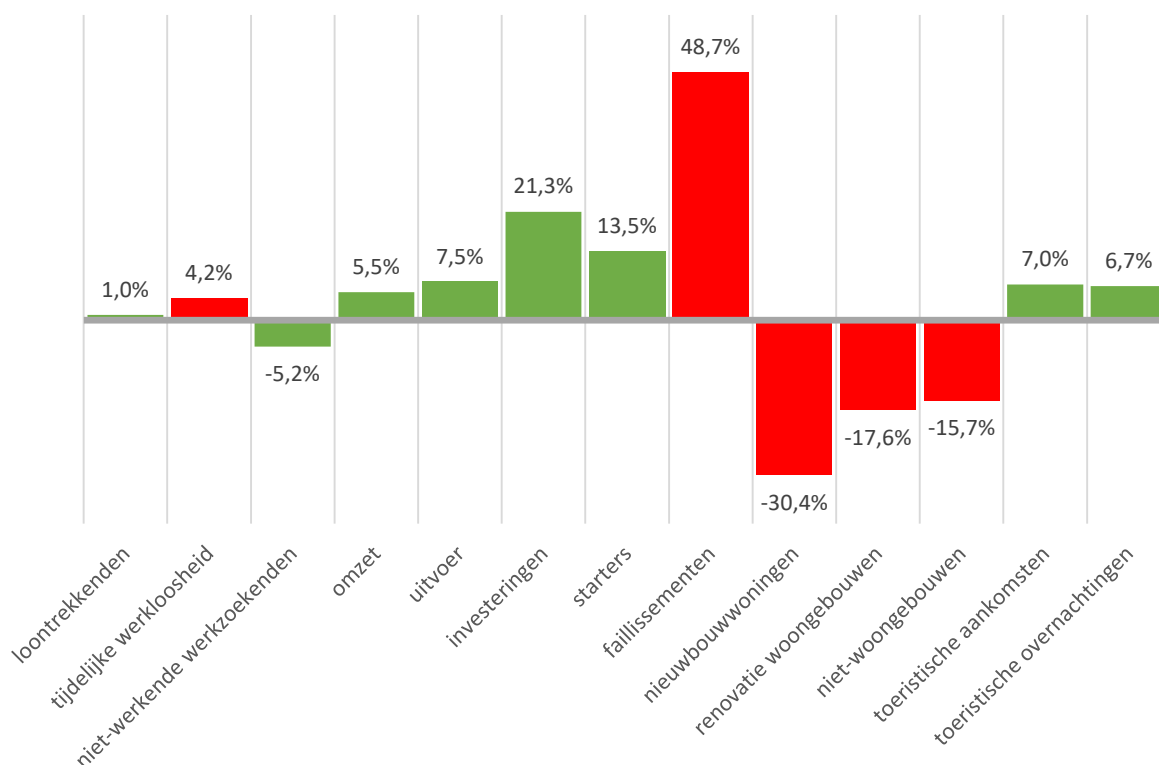

Limburgradar

Driemaandelijke situatieschets van de Limburgse economie

OKTOBER 2019

Resultaten 2^e kwartaal 2019 t.o.v. 2^e kwartaal 2018

2^e kwartaal 2019 overwegend gunstig voor Limburgse economie:

- Limburgse bedrijven investeren en exporteren verhoudingsgewijs fors meer dan Vlaamse collega's
- Laagste werkloosheidsgraad sinds begin 2000
- Sterkere toename faillissementen in Limburg dan in Vlaanderen
- Stralende lente voor het Limburgse toerisme

Begin 2019 overwegend positief voor Limburgse economie

Opmerking: wegens het niet tijdig beschikbaar zijn van de vacaturecijfers van het 2^e kwartaal van 2019, worden de ontvangen en openstaande vacatures en de spanningsratio niet geactualiseerd in deze editie van de Limburgradar. De VDAB werkt aan een oplossing voor het technisch probleem.

De Limburgradar voor het 2^e kwartaal van 2019 toont een overwegend gunstig beeld voor de Limburgse economie. 8 van de 13 beschouwde indicatoren wisten zich te verbeteren t.o.v. het 2^e kwartaal van 2018. Positieve uitschieter in de Limburgse cijfers is het totale investeringsbedrag van de bedrijven. Ook het Limburgse toerisme presteerde voortreffelijk. Voorts waren er verbeteringen inzake het aantal starters, de export, de omzet, het aantal niet-werkende werkzoekenden en het aantal loontrekkenden. De forse stijging van het aantal faillissementen baart zorgen, net als de terugval in het aantal bouwvergunningen.

Sterke toename van investeringen en export

Een stijging van ruim 21%, daarmee laat het investeringsbedrag van de Limburgse bedrijven de meest gunstige procentuele verbetering optekenen in deze Limburgradar. Bovendien doet Limburg het opvallend beter dan Vlaanderen, waar de investeringen met net geen 4% stegen. Hierdoor is het aandeel van Limburg in de Vlaamse investeringen gestegen tot boven de 10%, het hoogste aandeel van de afgelopen tien jaar. Ook de export kent terug een sterke groei (+7,5% t.o.v. een jaar eerder), na een iets mindere evolutie in 2018 en begin 2019.

Laagste werkloosheidsgraad sinds begin 2000

Op kwartaalbasis kende het 2^e kwartaal van 2019 de laagste gemiddelde werkloosheidsgraad van de laatste 20 jaar (5,73%). Op maandbasis bleek vooral mei 2019 bijzonder gunstig voor de Limburgse werkloosheid, met de laagste maandelijkse werkloosheidsgraad sinds begin 2000. Van de Limburgse beroepsbevolking tussen 18 en 65 jaar was in mei van dit jaar slechts 5,63% geregistreerd als niet-werkende werkzoekende. Ter vergelijking, in mei 2015 was dat nog 8,16%.

Faillissementengolf in Limburg

In de vorige Limburgradar werd reeds aangehaald dat de nieuwe insolventiewetgeving een negatieve invloed heeft op het aantal faillissementen, dat hierdoor de hoogte inging. Ook in het 2^e kwartaal van 2019 blijft het aantal faillissementen toenemen. Opvallend is wel dat dit in Limburg (+48,7%) veel sterker het geval is dan in Vlaanderen (+20,9%). In totaal gingen in Limburg in de maanden april, mei en juni van dit jaar 177 ondernemingen over de kop, 58 meer dan in dezelfde maanden in 2018. Daartegenover staat wel de positieve evolutie van het aantal starters, dat nu al verschillende jaren op rij toeneemt. Ook in het 2^e kwartaal van 2019 groeit het aantal starters in Limburg weer met 13,5% t.o.v. hetzelfde kwartaal in 2018.

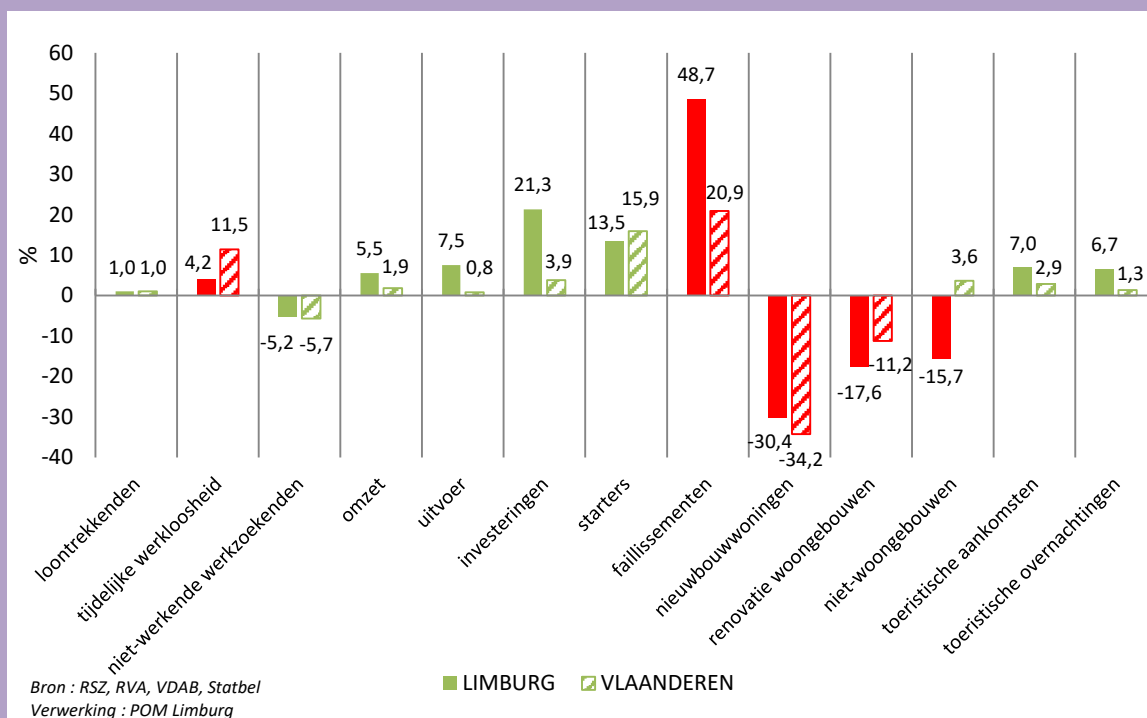
Stralende lente voor het Limburgse toerisme

Het Limburgse toerisme mocht de afgelopen lente 7% meer overnachtende gasten ontvangen dan in 2018. Bovendien brachten heel wat toeristen meer dan één nacht door in onze provincie, want ook het aantal toeristische overnachtingen steeg met 6,7%. Daarmee doet Limburg het zowel inzake aankomsten als overnachtingen beduidend beter dan het Vlaamse gemiddelde.

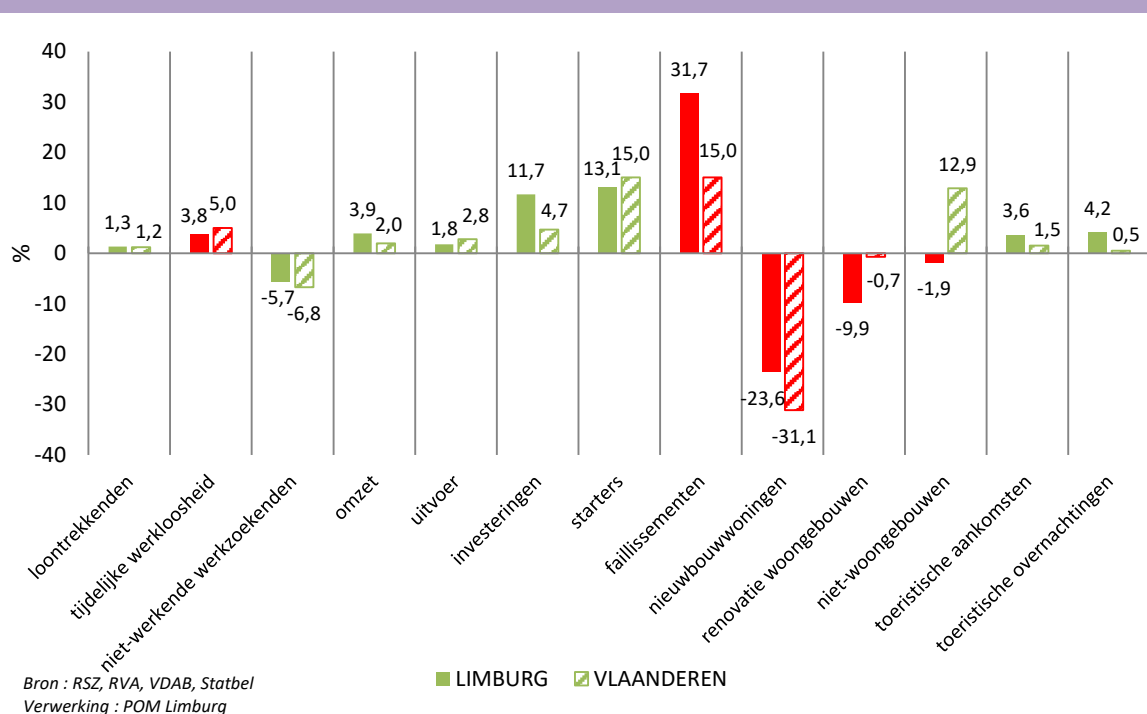
1. Limburgradar

De Limburgradar toont de %-evolutie van meerdere economische indicatoren in een bepaalde periode t.o.v. dezelfde periode van het jaar voordien. De volledig gekleurde staven geven Limburg weer, de gearceerde staven Vlaanderen. Groen wijst op een verbetering, rood op een verslechterde situatie.

Evolutie 2^e kwartaal 2019 t.o.v. 2^e kwartaal 2018

Evolutie 1^e + 2^e kwartaal 2019 t.o.v. 1^e + 2^e kwartaal 2018

Synthese

- Algemeen gesteld blijft de Limburgse economie in het 2^e kwartaal van 2019 overwegend gunstig presteren. Van de 13 beschouwde indicatoren weten er zich 8 te verbeteren t.o.v. het 2^e kwartaal van 2018. Ook scoort Limburg op 8 van de 13 indicatoren beter dan Vlaanderen.
- Positieve uitschieter in de Limburgse cijfers is het totale investeringsbedrag van de bedrijven. Dat bedrag is op een jaar tijd toegenomen met 21,3%, wat beduidend meer is dan in Vlaanderen (+3,9%). Ook inzake omzet, uitvoer en toeristische aankomsten en overnachtingen doet Limburg het opvallend beter dan Vlaanderen in het 2^e kwartaal van 2019. Het aantal niet-werkende werkzoekenden en het aantal starters evolueren zowel in Limburg als in Vlaanderen gunstig, met iets betere scores voor Vlaanderen.
- Met een stijging van 48,7% in het 2^e kwartaal van 2019 t.o.v. het 2^e kwartaal van 2018 is het aantal faillissementen procentueel gezien veruit de slechtst presterende indicator in deze Limburgradar. Ook Vlaanderen kent een faillissementengroei, weliswaar heel wat beperkter dan Limburg. Voorts is er in Limburg een sterke terugval in het aantal bouwvergunningen. Uitgezonderd de niet-residentiële bouw is dat ook zo in Vlaanderen.

Absolute aantallen en aandeel Limburg in Vlaanderen

	Limburg		Vlaanderen		% -aandeel Limburg in Vlaanderen	
	2 ^e kwartaal 2019	Vershil met 2 ^e kwartaal 2018	2 ^e kwartaal 2019	Vershil met 2 ^e kwartaal 2018	2 ^e kwartaal 2019	Vershil met 2 ^e kwartaal 2018
Loontrekkenden	306.300	+3.162	2.399.000	+24.596	12,8	0,0
Tijdelijk werklozen ¹	9.911	+396	57.998	+5.959	17,1	-1,2
Niet-werkende werkzoekenden ¹	23.404	-1.293	176.483	-10.622	13,3	0,1
Omzet (in 1.000 €)	13.766.128	+721.903	165.094.527	+3.038.430	8,3	0,3
Uitvoer (in 1.000 €)	4.188.387	+293.757	66.920.220	+562.139	6,3	0,4
Investerings (in 1.000 €)	629.208	+110.655	6.034.442	+223.918	10,4	1,5
Starters	2.007	+238	15.893	+2.184	12,6	-0,3
Faillissementen	177	+58	1.278	+221	13,8	2,6
Bouwvergunningen residentiële nieuwbouwwoningen	1.460	-637	10.626	-5.530	13,7	0,8
Bouwvergunningen residentiële renovatie	492	-105	4.538	-573	10,8	-0,8
Bouwvergunningen niet-residentiële nieuwbouw en renovatie	225	-42	1.972	+69	11,4	-2,6
Toeristische aankomsten	395.627	+25.742	2.907.078	+82.050	13,6	0,5
Toeristische overnachtingen	1.148.014	+72.122	7.095.471	+94.194	16,2	0,8

Bron: RSZ, RVA, VDAB, Statbel

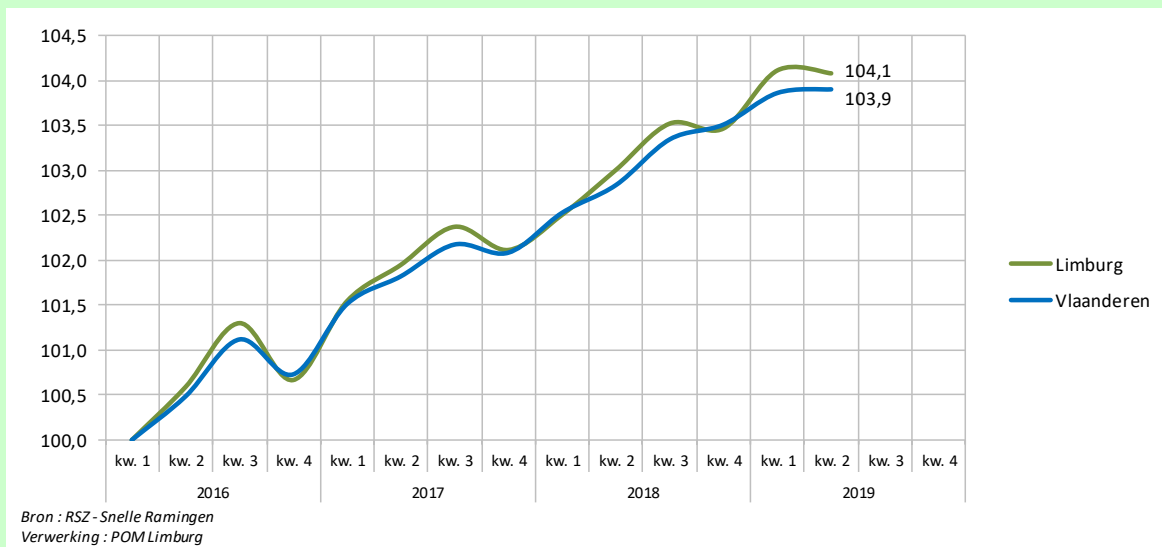
Verwerking: POM Limburg

¹ Kwartaalgemiddelde

In wat volgt worden de kwantitatieve economische indicatoren elk apart behandeld vanaf begin 2016. De grafieken tonen telkens de meest recent beschikbare cijfers, maar bij de daarop volgende syntheses worden enkel de resultaten tot en met het beschouwde kwartaal in de Limburgradar besproken.

2. Loontrekkenden

Evolutie loontrekkenden naar woonplaats (indices, 1^e kwartaal 2016 = 100)

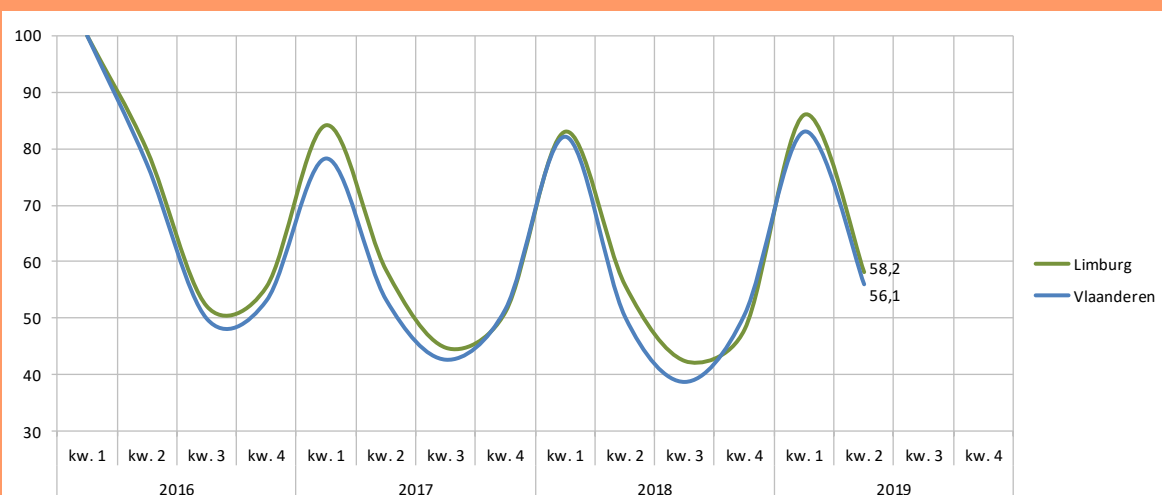
Synthese

- In juni 2019 zijn er volgens de snelle ramingen van de RSZ 306.300 Limburgers aan het werk. Dat zijn er nagenoeg evenveel als in het 1^e kwartaal van dit jaar, maar wel ruim 3.000 meer dan in juni 2018, ofwel net als in Vlaanderen een stijging met 1,0%.
- Limburg en Vlaanderen houden nu al 3,5 jaar hetzelfde stijgingsritme aan wat betreft het aantal loontrekkenden. Daardoor blijft ook het aandeel van Limburg in de Vlaamse loontrekkenden al lange tijd stabiel op 12,8%. Een aandeel waar zelfs de afgelopen tien jaren nauwelijks van werd afgeweken.

De "Snelle Ramingen van de tewerkgestelde werknemers naar woonplaats" van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) omvatten de werknemers die moeten aangegeven worden aan de RSZ (inclusief het vroegere RSZPPO voor de plaatselijke en provinciale overheden). Aangezien in de betrokken regio's de overgrote meerderheid werkt in de regio waar ze woont, wordt met deze snelle ramingen naar woonplaats een representatieve indicatie verkregen over de evolutie van de bezoldigde tewerkstelling.

3. Tijdelijke werkloosheid

Evolutie tijdelijk werklozen (indices, 1^e kwartaal 2016 = 100)

Bron : RVA
Verwerking : POM Limburg

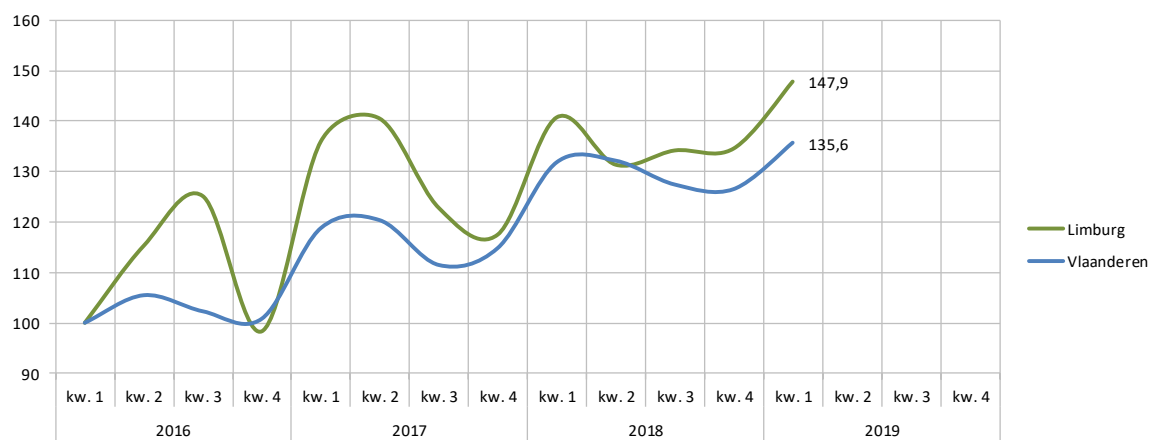
Synthese

- In navolging van het 1^e kwartaal van 2019 nam het aantal tijdelijk werklozen ook in het 2^e kwartaal toe t.o.v. hetzelfde kwartaal in 2018. In Limburg bleef de stijging eerder beperkt tot 4,2% terwijl hun aantal in Vlaanderen steeg met 11,5%.
- Limburg telt in het 2^e kwartaal van 2019 gemiddeld net geen 10.000 tijdelijk werklozen. In Vlaanderen zijn er dat net geen 58.000. Dat komt overeen met een Limburgs aandeel van 17,1% in de Vlaamse tijdelijke werkloosheid. In het 2^e kwartaal van 2018 was dat Limburgs aandeel nog 18,3%.

Het verleden heeft aangetoond dat de tijdelijke werkloosheid een goede voorspeller is wat betreft de toekomstige evolutie van de werkgelegenheid. Er bestaat een negatief verband tussen de twee. Wanneer de tijdelijke werkloosheid daalt, stijgt de werkgelegenheid, en vice versa. Een tijdelijk werkloze is een werkloze die door een arbeidsovereenkomst is verbonden waarvan de uitvoering tijdelijk, geheel of gedeeltelijk, geschorst is. Een werknemer kan tijdelijk werkloos gesteld worden wegens economische oorzaken, technische stoornis, slecht weer, overmacht, collectieve jaarlijkse vakantie, staking of lock-out.

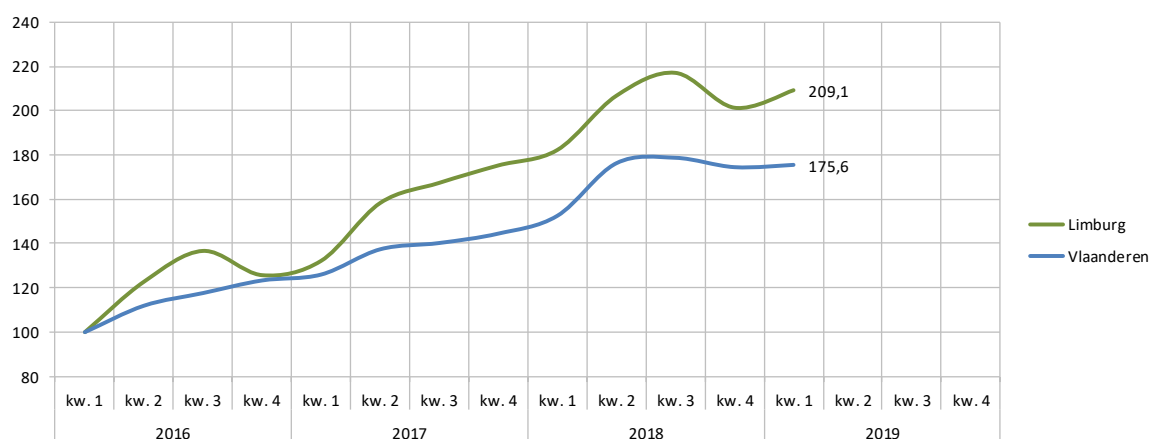
4. Vacatures

Evolutie ontvangen vacatures (indices, 1^e kwartaal 2016 = 100)

Bron : VDAB
Verwerking : POM Limburg

Evolutie openstaande vacatures (indices, 1^e kwartaal 2016 = 100)

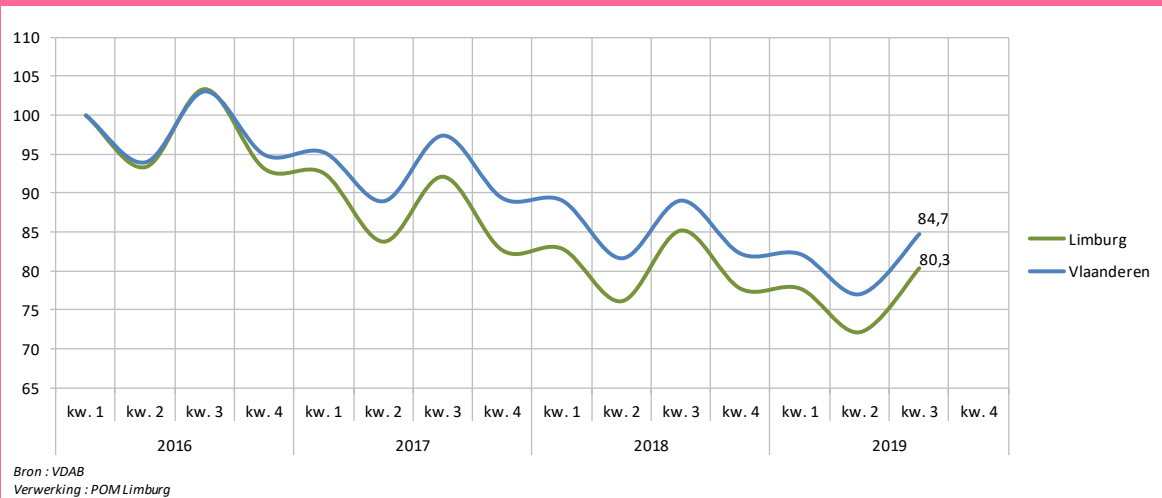
Bron : VDAB
Verwerking : POM Limburg

Wegens het niet tijdig beschikbaar zijn van de vacaturecijfers van het 2^e kwartaal van 2019, worden de ontvangen en openstaande vacatures en de spanningsratio niet geactualiseerd in deze editie van de Limburgradar. De VDAB werkt aan een oplossing voor het technisch probleem.

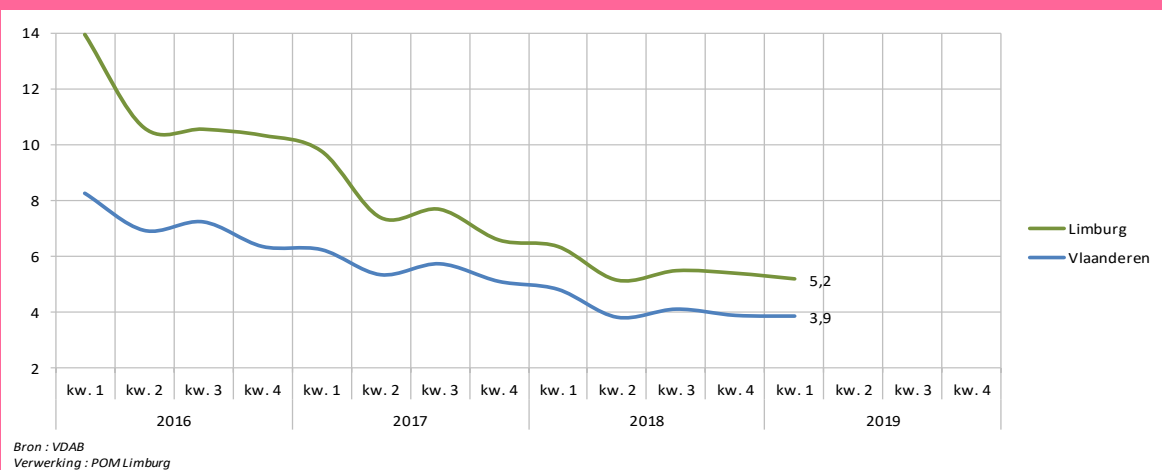
Het betreft hier de vacatures uit het Normaal Economisch Circuit zonder Uitzendopdrachten (NECzU) die rechtstreeks aan de VDAB gemeld worden.

4. Niet-werkende werkzoekenden

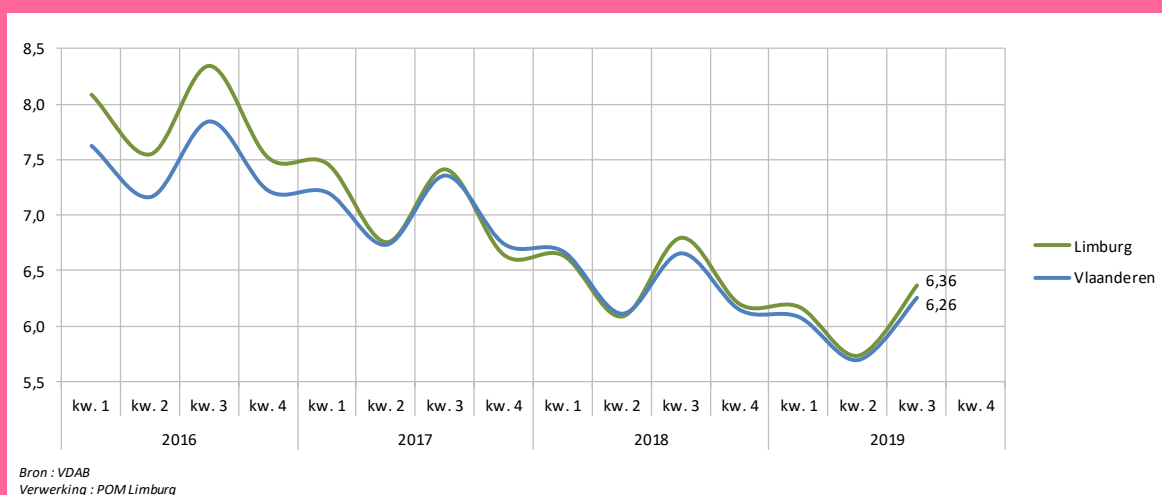
Evolutie niet-werkende werkzoekenden (indices, 1^e kwartaal 2016 = 100)

Evolutie kwartaalgemiddelde van de spanningsgraad (aantal nwwz per openstaande vacature)

Evolutie kwartaalgemiddelde van de werkloosheidsgraad (aantal nwwz t.o.v. beroepsbevolking)

Synthese

- Over het hele 2^e kwartaal van 2019 daalde de werkloosheid in Limburg met 5,2% t.o.v. het 2^e kwartaal van 2018, de zoveelste daling op rij. In Vlaanderen nam het aantal niet-werkende werkzoekenden in dezelfde periode nog iets sterker af (-5,7%). Vooral mei 2019 was uitzonderlijk goed voor de Limburgse werkloosheid, want met 23.009 niet-werkende werkzoekenden werd het laagste aantal bereikt sinds medio 2008.
- Sinds midden 2018 daalt de werkloosheid in Vlaanderen aan een sneller tempo dan in Limburg. In 2017 en begin 2018 was de daling in Limburg nog merkkelijk groter dan in Vlaanderen.
- In mei 2019 bereikte Limburg haar voorlopig laagste werkloosheidsgraad sinds begin 2000. Van de Limburgse beroepsbevolking tussen 18 en 65 jaar was in mei van dit jaar slechts 5,63% geregistreerd als niet-werkende werkzoekende. Ter vergelijking, in mei 2015 was dat nog 8,16%. Ook voor het kwartaalgemiddelde laat het 2^e kwartaal van 2019 de laagste werkloosheidsgraad optekenen van de afgelopen 20 jaar (5,73%).
- In het 2^e kwartaal van 2018 lag de Limburgse werkloosheidsgraad nog net onder de Vlaamse. Door een iets sterkere daling sindsdien van het aantal niet-werkende werkzoekenden in Vlaanderen dan in Limburg, ligt de Limburgse werkloosheidsgraad vervolgens opnieuw iets boven die van Vlaanderen, al is het verschil telkens minimaal.

De niet-werkende werkzoekenden (nwwz) zijn de werkzoekenden met de hoogste graad van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en gedefinieerd overeenkomstig de bepalingen van Eurostat.

De nwwz worden opgedeeld in 4 categorieën:

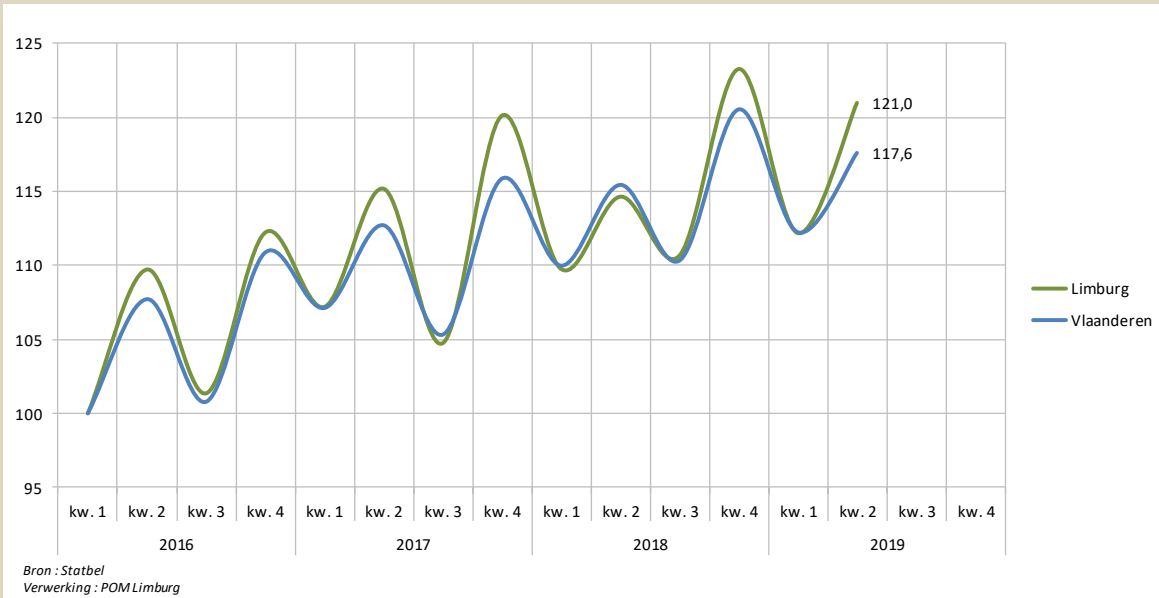
- *Werkzoekenden met WerkloosheidsUitkeringsAanvraag (WZUA),*
- *Jongeren in BeroepsInschakelingsTijd (BIT),*
- *Vrij ingeschreven nwwz,*
- *Andere verplicht ingeschreven nwwz (o.a. tijdelijk geschorste nwwz).*

De werkloosheidsgraad is het aandeel van de nwwz in de totale beroepsbevolking (werkenden en nwwz) tussen 18 en 65 jaar.

5. Omzet, uitvoer en investeringen

5.1 Omzet

Evolutie van de omzet (indices, 1^e kwartaal 2016 = 100)

Synthese

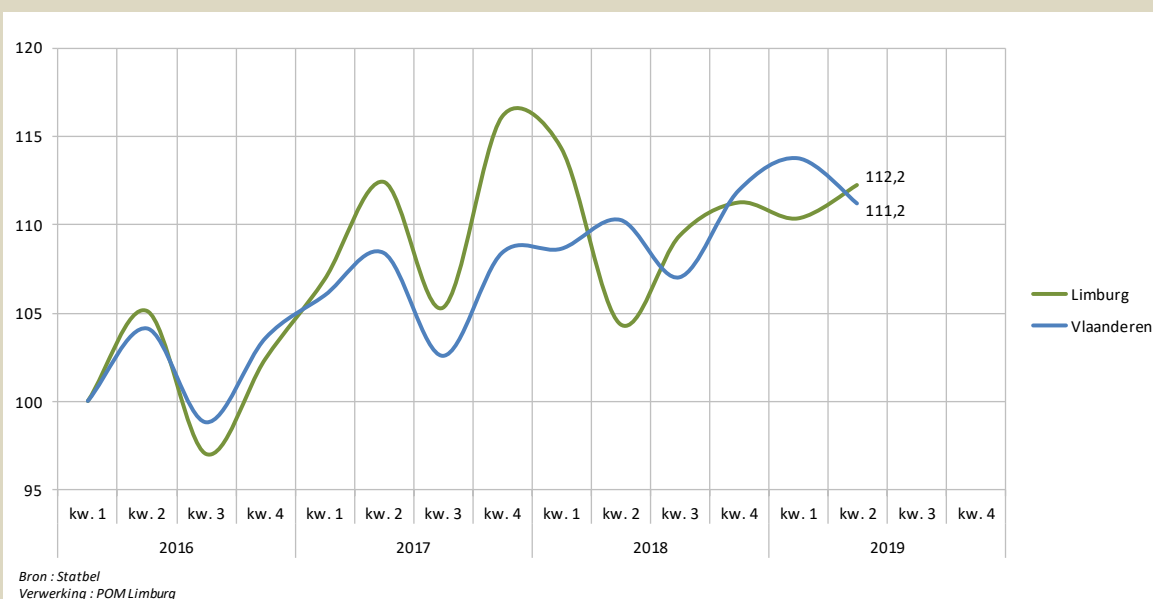
- In het 2^e kwartaal van 2019 steeg de omzet bij de Limburgse bedrijven met 5,5% t.o.v. het 2^e kwartaal van 2018. In Vlaanderen bedroeg de omzetstijging in dezelfde periode 1,9%.
- Het Limburgse aandeel in de totale omzet van de Vlaamse ondernemingen schommelt al jarenlang rond de 8%. Daarbij dient opgemerkt te worden dat de omzetcijfers berekend worden op basis van maatschappelijke zetel, waardoor de cijfers voor Limburg een onderschatting zijn van de reële cijfers aangezien bij een aantal filialen van bedrijven in Limburg de maatschappelijke zetel buiten Limburg ligt.

*Algemeen: het betreft hier de gegevens over de omzet, uitvoer en investeringen volgens de btw-aangiften. De beschouwde sectoren worden gedefinieerd als de secties B tot en met J en M,N,R en S van de nomenclatuur NACE-BEL 2008 (voor meer info: zie www.statbel.fgov.be). Voor de overige sectoren (vooral primaire, financiële en quataire sector) is de betrouwbaarheid van de gegevens onvoldoende door afwijkende btw-aangiften of forfaitaire regimes. Tevens gebeuren de btw-aangiften volgens de maatschappelijke zetel wat resulteert in een **onderschatting** van de bedragen voor Limburg. Afgezien van deze tekortkomingen kan via de procentuele evolutie, die bij een conjunctuuranalyse significanter is dan de absolute cijfers, wel de economische trend aangegeven worden.*

De omzet omvat alle bedragen (exclusief btw) die overeenkomen met de verkoop door de btw-plichtige van goederen en diensten aan derden in België of in het buitenland. Bovendien omvat de omzet alle andere kosten (vervoer, verpakking, enz.) die aan de klant worden doorgerekend, ook al worden ze apart in rekening gebracht. Kortingen, rabatten en disconto's worden in mindering gebracht, evenals de waarde van teruggekomen producten (via creditnota's).

5.2 Uitvoer

Evolutie van de uitvoer (indices, 1^e kwartaal 2016 = 100)

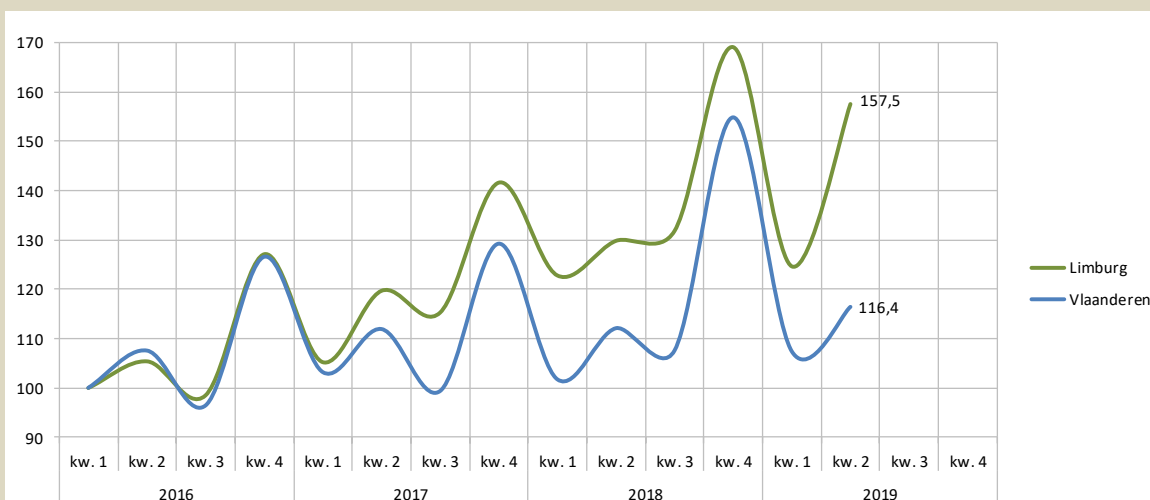
Synthese

- Nadat 2017 een uitstekend jaar bleek voor de Limburgse export volgde in 2018 een stagnatie die tot begin 2019 aanhield. In het 2^e kwartaal van 2019 wordt opnieuw een vrij sterke stijging van de Limburgse exportcijfers genoteerd (+7,5% t.o.v. 2^e kwartaal 2018), in tegenstelling tot Vlaanderen waar de uitvoer eerder stabiel bleef (+0,8%).
- Op semestriële basis lijkt Limburg halfweg 2019 terug aan te sluiten bij de Vlaamse exportstijging. In het eerste half jaar van 2019 exporteerden de Limburgse bedrijven voor een totaalbedrag dat 1,8% hoger lag dan in dezelfde periode een jaar voordien. In Vlaanderen bedroeg de procentuele toename 2,8%.

De uitvoer omvat alle bedragen (excl. btw) die overeenkomen met de verkoop door de btw-plichtige van goederen en diensten aan derden in het buitenland of m.a.w. de in het buitenland gerealiseerde omzet.

5.3 Investerings

Evolutie van de investeringen (indices, 1^e kwartaal 2016 = 100)

Bron : Statbel
Verwerking : POM Limburg

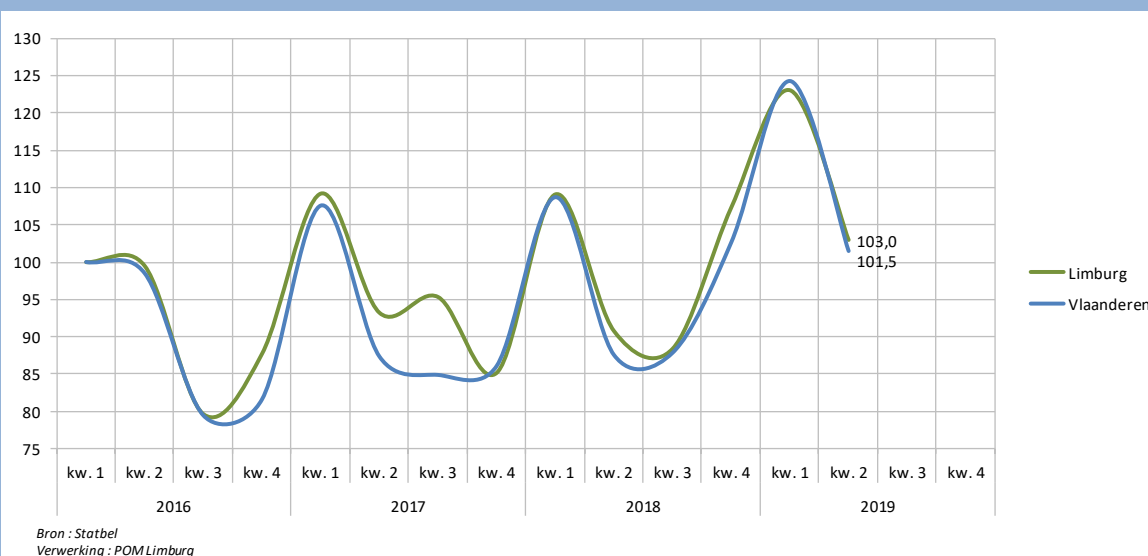
Synthese

- Wat betreft procentuele evolutie is het investeringsbedrag van de Limburgse bedrijven in het 2^e kwartaal van 2019 veruit de best presterende indicator in deze Limburgradar, met een toename van 21,3% tegenover het 2^e kwartaal van 2018. De Limburgse bedrijven doen het opmerkelijk beter dan gemiddeld in Vlaanderen waar de stijging 3,9% bedroeg.
- Door de sterke stijging van de investeringen in de Limburgse bedrijfswereld tijdens de afgelopen jaren, is het Limburgs aandeel in de totale investeringen bij de Vlaamse bedrijven ook opnieuw toegenomen. In het 2^e kwartaal van 2019 is Limburg goed voor 10,4% van alle investeringen door ondernemingen in Vlaanderen, het hoogste aandeel van de afgelopen tien jaar. Een jaar eerder bedroeg dat Limburgs aandeel slechts 8,9%.

Investerings zijn de uitgaven (exclusief btw) door de btw-plichtige voor de verwerving van goederen en diensten die een bedrijfsmiddel uitmaken. Het gaat dus om oprichtingskosten, immateriële vaste activa, terreinen en gebouwen, installaties, machines en uitrusting, meubilair en rollend materieel, vaste activa in leasing en overige vaste activa.

6. Starters

Evolutie aantal starters (indices, 1^e kwartaal 2016 = 100)

Synthese

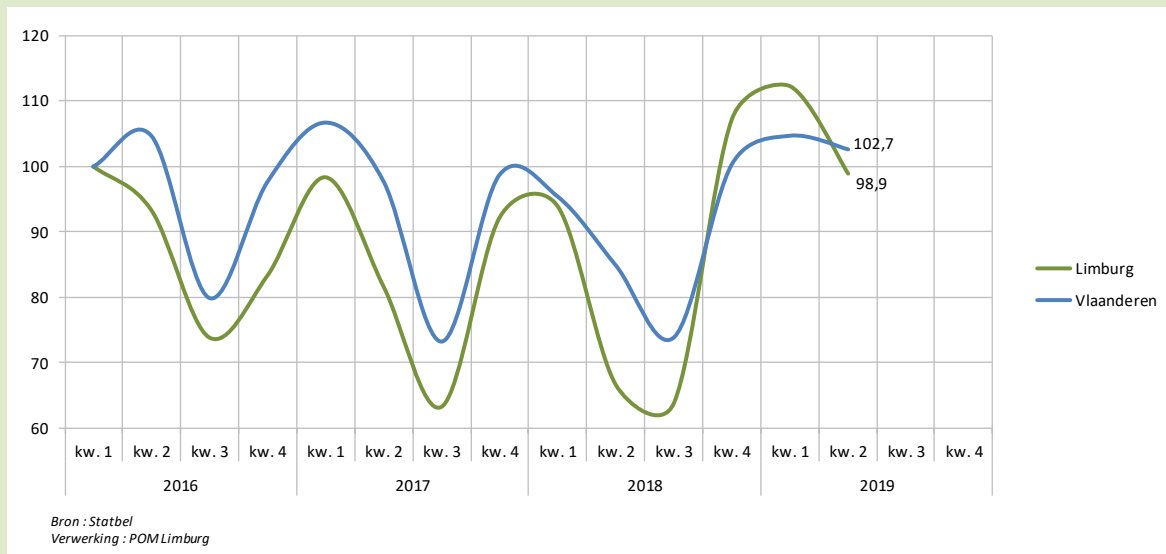
- Het aantal starters lijkt nog steeds niet aan het plafond te zitten want ook in het 2^e kwartaal van 2019 blijft de, nu reeds verschillende jaren lange, groei aanhouden. Tegenover hetzelfde kwartaal van 2018 nam het aantal starters in Limburg toe met 13,5% en in Vlaanderen met 15,9%.
- De afschaffing van het verplichte bedrijfsbeheerattest voor het starten van een onderneming op 1 september 2018 heeft ook in de eerste helft van 2019 nog een flinke, positieve impact op de ondernemingszin in Limburg en Vlaanderen. Ook op halfjaarlijkse basis doet Vlaanderen (+15,0%) het in 2019 net iets beter dan Limburg (+13,1%) in vergelijking met het eerste half jaar van 2018.

Deze startergegevens onder de btw-plichtige bedrijven zijn gebaseerd op de volgende administratieve gebeurtenissen die zich op het vlak van btw-plicht voor starters kunnen voordoen:

- *de eerste of primo-onderwerping,*
- *de weder-onderwerping, d.i. de heractivering van de btw-plichtige activiteit van een onderneming die gedurende een zekere periode niet werd gevoerd.*

7. Faillissementen

Evolutie aantal faillissementen (indices, 1^e kwartaal 2016 = 100)

Synthese

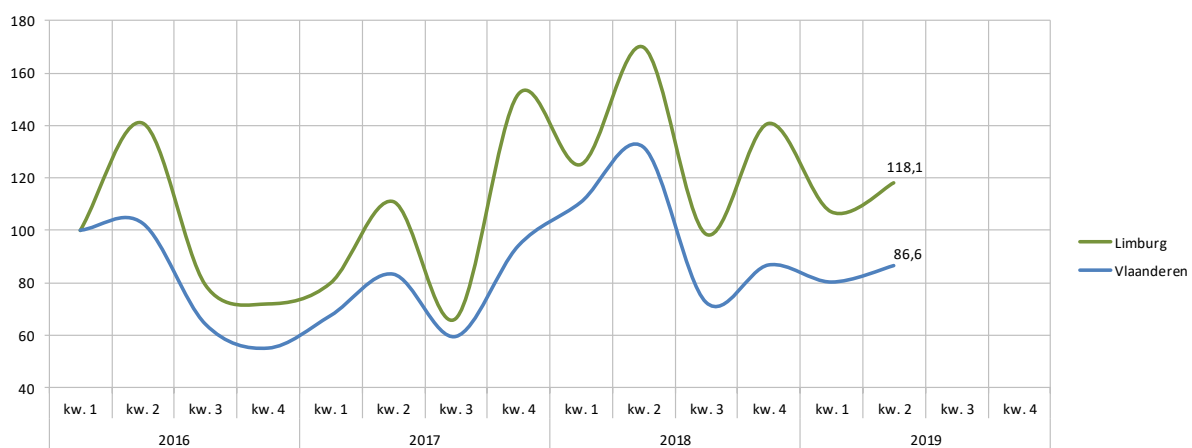
- De nieuwe insolventiewetgeving blijft (deels) het aantal faillissementen de hoogte injagen. De stijging van het aantal faillissementen, die sinds medio 2018 werd ingezet, blijft ook in het 2^e kwartaal 2019 aanhouden. Vooral in Limburg is de toename aanzienlijk. In de maanden april, mei en juni van dit jaar telde Limburg in totaal 177 faillissementen. Dat zijn er 58 meer dan in dezelfde maanden in 2018, ofwel een toename met 48,7%. Ook Vlaanderen kende in die periode een vrij sterke stijging van het aantal faillissementen (+20,9%), maar blijft toch ver onder het Limburgse stijgingsniveau.
- In het 4^e kwartaal van 2018 en het 1^e kwartaal van 2019 situeerde 15,4% van de Vlaamse faillissementen zich in Limburg. Dat aandeel liep in het 2^e kwartaal van 2019 terug tot 13,8%. Toch blijft dit percentage nog steeds ruim boven het Limburgse aandeel in de Vlaamse faillissementen in het 2^e kwartaal van 2018 (11,3%).

De faillissementscijfers zijn gebaseerd op de declaraties van de rechtbanken van Koophandel en worden, indien nodig, aangevuld met informatie uit het bedrijvenregister van de FOD Economie-ADSEI.

8. Bouwvergunningen

8.1 Nieuwbouwwoningen

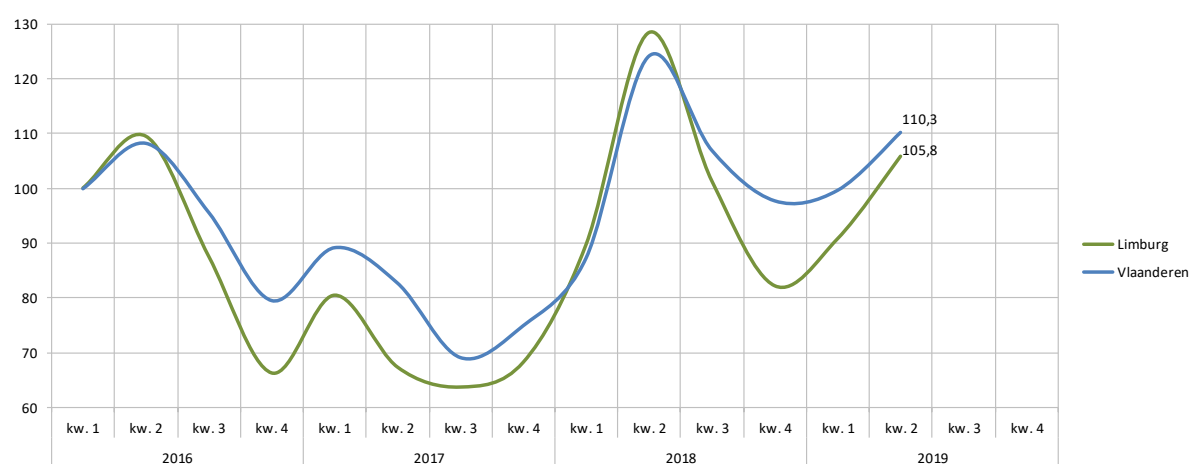
Evolutie aantal woningen vervat in de goedgekeurde bouwvergunningen voor nieuwbouw
(indices, 1^e kwartaal 2016 = 100)

Bron : Statbel
Verwerking : POM Limburg

8.2 Renovatie woongebouwen

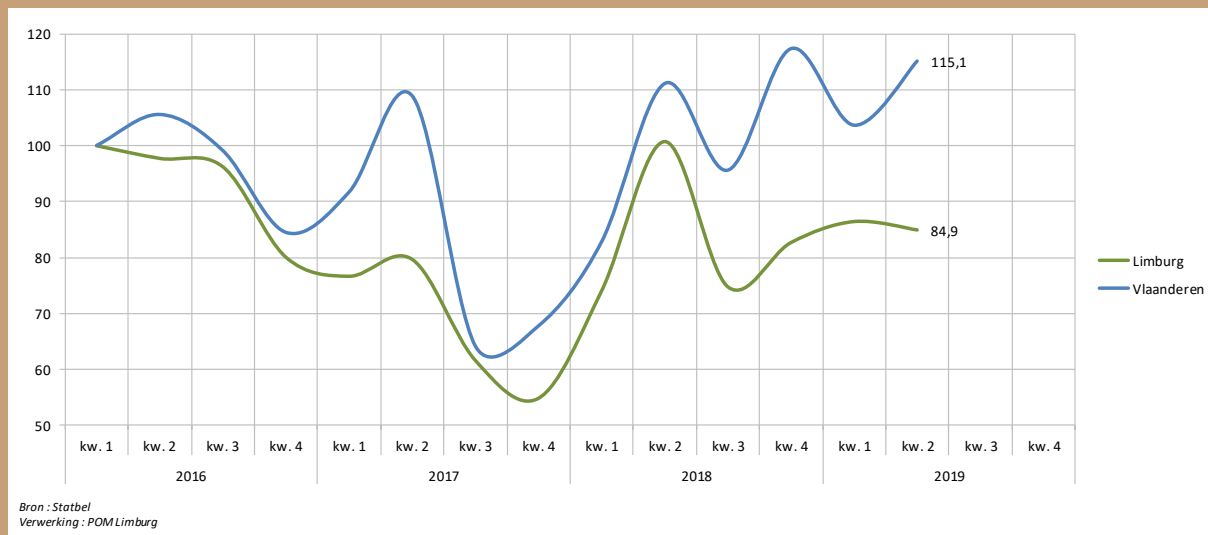
Evolutie aantal goedgekeurde bouwvergunningen voor renovatie van woongebouwen
(indices, 1^e kwartaal 2016 = 100)

Bron : Statbel
Verwerking : POM Limburg

8.3 Niet-woongebouwen

Evolutie aantal goedgekeurde bouwvergunningen voor niet-woongebouwen
(indices, 1^e kwartaal 2016 = 100)

Synthese

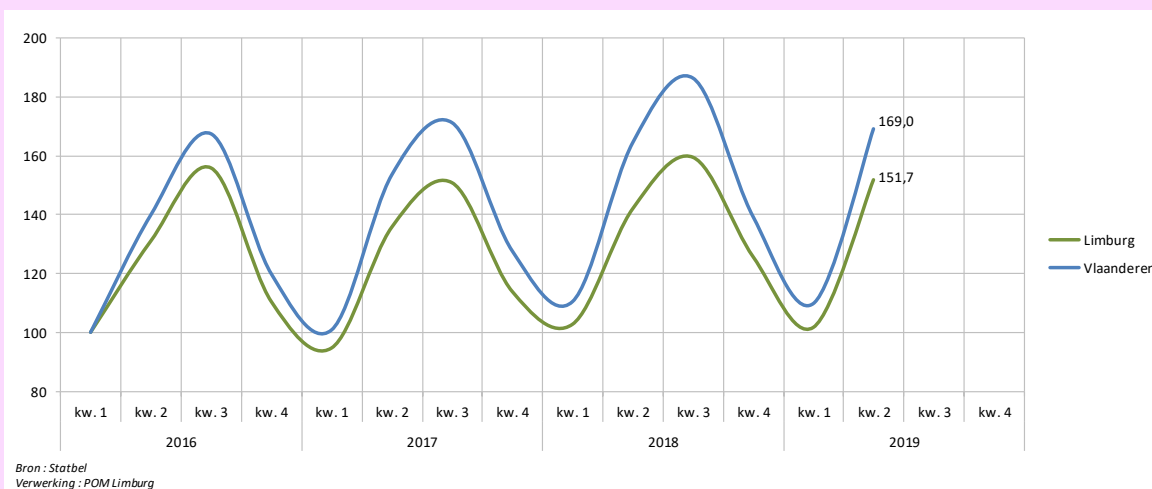
- Het aantal goedgekeurde bouwvergunningen voor nieuwbouwwoningen loopt sterk terug in het 2^e kwartaal van 2019 in vergelijking met het 2^e kwartaal van 2018, in Limburg met 30,4% en in Vlaanderen met 34,2%. Dit wordt grotendeels verklaard door de piek in het aantal vergunningen voor nieuwbouwwoningen in het 2^e kwartaal van 2018, veroorzaakt door de verstrengde energienormen waar heel wat bouwheren op geanticipeerd hadden.
- Nadat het aantal vergunningen voor de renovatie van woongebouwen sterk toenam in 2018 en begin 2019, laat het 2^e kwartaal van 2019 een afname optekenen. In april, mei en juni 2019 worden in Limburg in totaal 492 vergunningen afgeleverd voor de renovatie van een woning. Dat zijn er ruim 100 minder dan in deze drie maanden in 2018 (-17,6%).
- Sinds het 2^e kwartaal van 2018 gaat het aantal goedgekeurde bouwvergunningen voor de bouw en renovatie van niet-woongebouwen er kwartaal na kwartaal op vooruit in vergelijking met hetzelfde kwartaal een jaar eerder. In het 2^e kwartaal van 2019 is dat niet langer het geval in Limburg. Sterker nog er is een vrij forse afname t.o.v. het 2^e kwartaal van 2018 (-15,7%). Vlaanderen kent daarentegen wel nog een lichte toename van het aantal vergunningen voor niet-woongebouwen (+3,6%).

Een bouwvergunning is een machtiging om met de uitvoering van een bouwproject te beginnen. De verlening van de bouwvergunning is dus het laatste stadium van de goedkeuringsprocedure van de overheid voor de start van de bouw. Een indexcijfer dat op deze bouwvergunningen is gebaseerd, heeft derhalve een voorspellend karakter voor de bouwactiviteit.

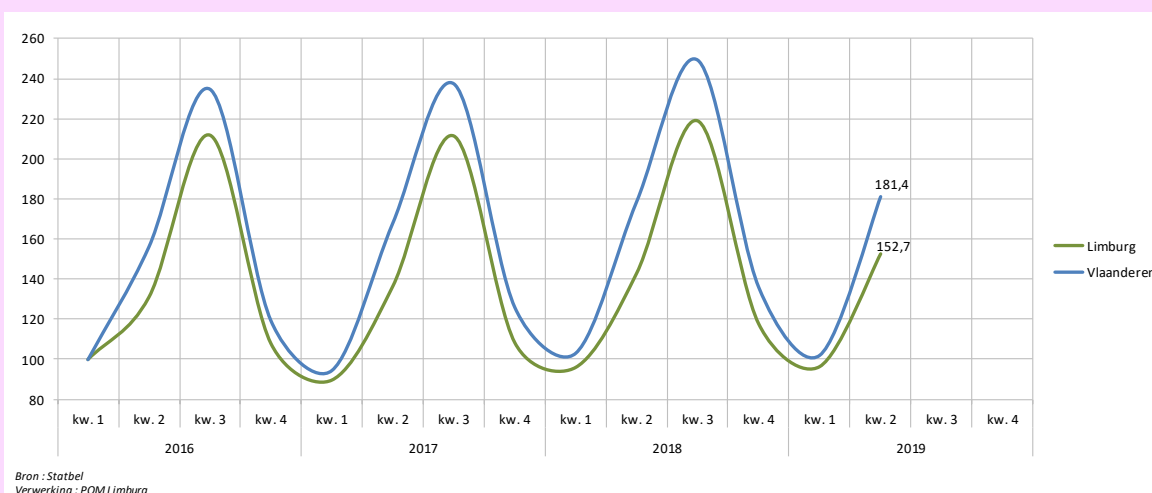

9. Toeristische aankomsten en overnachtingen

Evolutie aantal toeristische aankomsten (indices, 1^e kwartaal 2016 = 100)

Evolutie aantal toeristische overnachtingen (indices, 1^e kwartaal 2016 = 100)

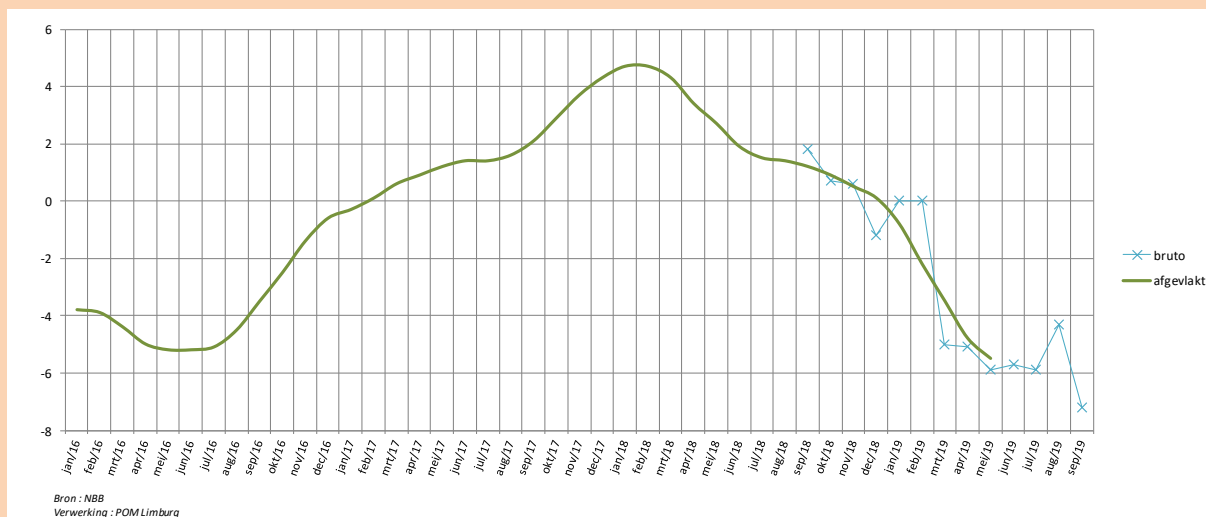
Synthese

- De lente van 2019 was bijzonder gunstig voor het Limburgse toerisme. Het aantal toeristische aankomsten in Limburg in april, mei en juni van dit jaar lag 7,0% hoger dan in dezelfde maanden in 2018. In navolging daarvan ging ook het aantal toeristische overnachtingen in Limburg er fors op vooruit (+6,7%). In beide gevallen presteert Limburg beduidend beter dan de gemiddelde Vlaamse stijging, die bij de aankomsten +2,9% was en bij de overnachtingen +1,3%.
- Van alle toeristische overnachtingen in Vlaanderen in het 2^e kwartaal van 2019 bracht 16,2% de nacht door in Limburg. Bij de toeristische aankomsten bedroeg dit aandeel 13,6%.

Inbegrepen in de cijfers van de toeristische aankomsten en overnachtingen zijn zowel de echte vakanties als de verblijven in verband met congressen, seminaries, conferenties en andere beroepsdoeleinden. Er wordt van aankomst gesproken als een persoon in een collectief logiesverstrekkend bedrijf aankomt en daar minstens één nacht verblijft. Een overnachting is iedere nacht die een gast in een collectief logiesverstrekkend bedrijf doorbrengt of is geregistreerd.

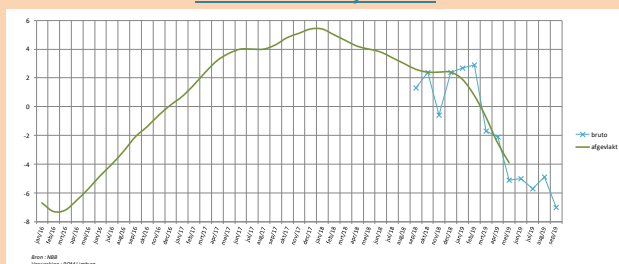
10. Conjunctuurcurven Nationale Bank

Globale conjunctuurcurve Limburg

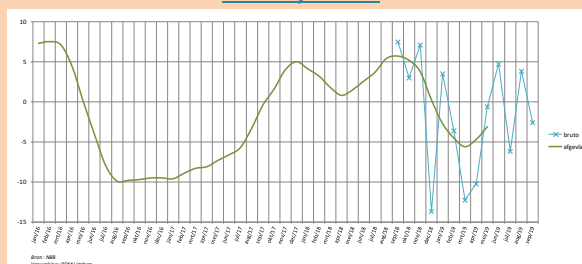

Sectorale conjunctuurcurven Limburg

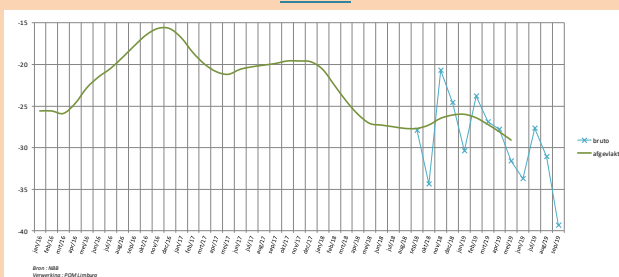
Verwerkende nijverheid

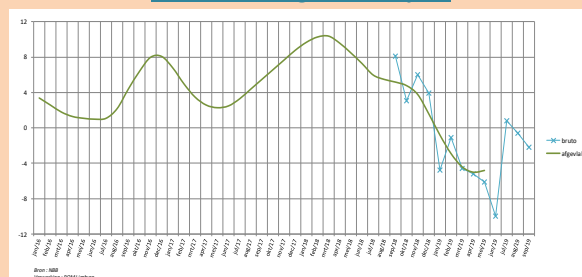
Bouwnijverheid

Handel

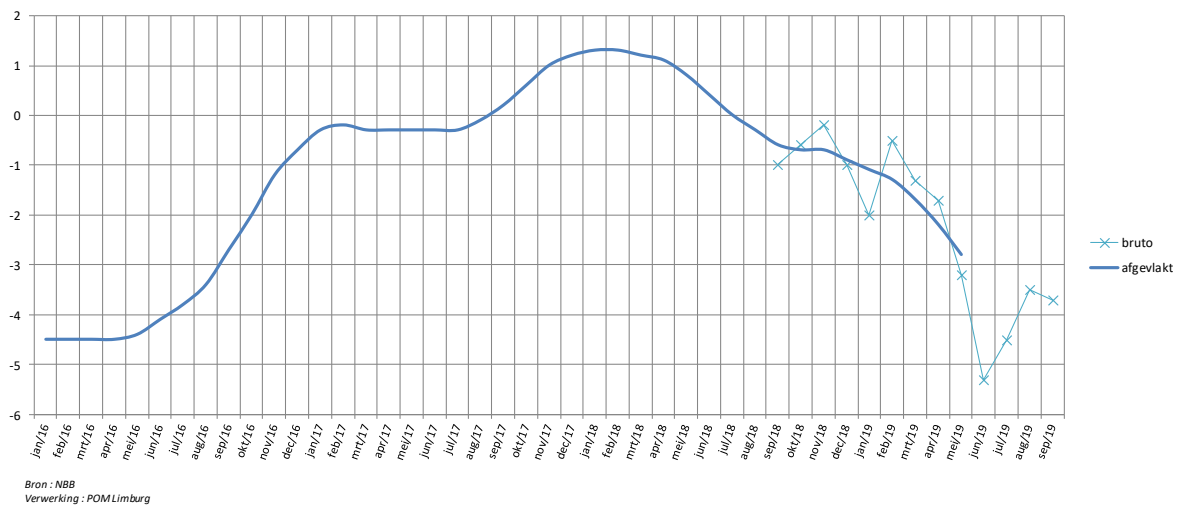

Dienstverlening aan bedrijven

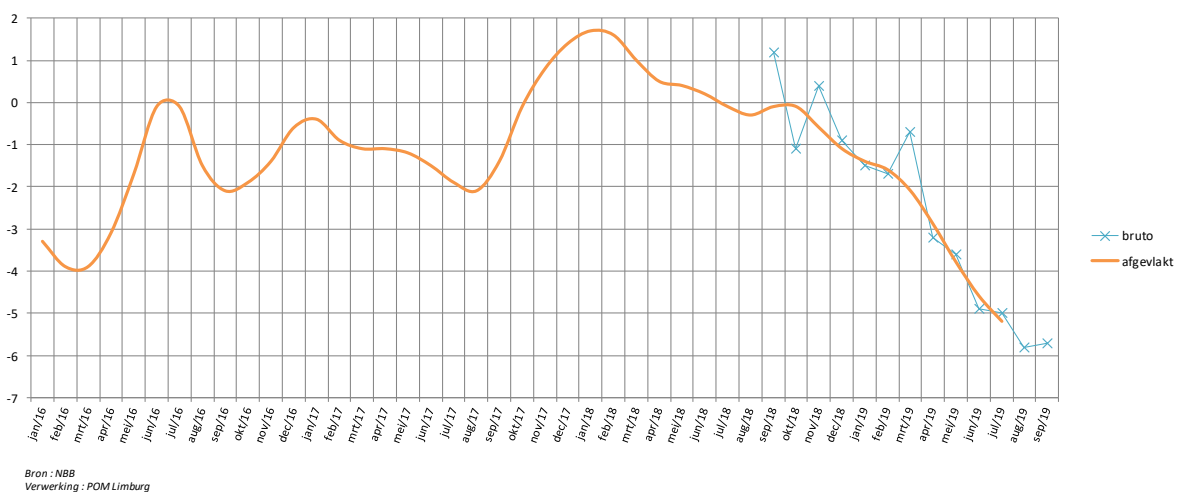

De conjunctuurbarometer van de Nationale Bank van België (NBB) weerspiegelt maandelijks het verloop van de economische activiteit. Deze conjunctuurindicator wordt opgesteld op basis van de antwoorden op de maandelijkse conjunctuurenquête die de NBB bij de ondernemingen in België organiseert en geeft het saldo weer van ondernemingen die een conjunctuurverbetering dan wel een conjunctuurverslechtering verwachten. De bruto synthetische conjunctuurindicator, bekomen na uitzuivering van de seizoensinvloeden, weerspiegelt het ondernemersvertrouwen of het algemeen conjunctuurklimaat. De afgevlakte synthetische curve toont, door eliminatie van de extreme waarden, met vertraging van enkele maanden de fundamentele tendens van de conjunctuurbeweging en de echte trendkeerpunten.

Globale conjunctuurcurve Vlaanderen

Globale conjunctuurcurve België

Synthese

- De globale Limburgse conjunctuurcurve blijft een sterk dalende tendens vertonen en bereikt in het 2^e kwartaal van 2019 het laagste niveau van de afgelopen 3 jaren. Ook in Vlaanderen en België slinkt het ondernemersvertrouwen verder weg. Verhoudingsgewijs lijkt het vertrouwen van de Limburgse ondernemers nog wat minder dan dat van hun Vlaamse collega's.
- Op sectoraal niveau in Limburg gaan vooral de conjunctuurcurves van de verwerkende nijverheid en de dienstverlening aan bedrijven steil bergaf sinds begin 2019. De Limburgse bouwondernemers lijken sinds maart 2019 de toekomst weer iets rooskleuriger te zien, al vraagt die voorzichtig positieve trend om bevestiging in de komende periodes. In de handel lijkt de daling op het eerste zicht mee te vallen, maar van de 4 beschouwde sectoren zit het ondernemersvertrouwen in de handel wel op het laagste niveau.

Duiding

Met de Limburgradar wil POM Limburg op kwartaalbasis de evolutie van de economische activiteit in de provincie Limburg in kaart brengen. Deze conjunctuurnota bevat een aantal bewust gekozen indicatoren die geselecteerd werden op basis van hun relevantie voor de socio-economische ontwikkeling van de provincie en op basis van hun beschikbaarheid op kwartaalbasis. In de Limburgradar doet POM Limburg enkel een beroep op officiële cijfers die door erkende instanties worden vrijgegeven. De Limburgradar geeft de resultaten weer van het afgelopen kwartaal en doet geen voorspellingen over de te verwachten socio-economische evolutie.

De Limburgradar verschijnt vier keer per jaar (januari, april, juli, oktober). Uit respect voor de huidige en toekomstige generaties kiest POM Limburg voor een digitale verspreiding van de Limburgradar. U kan zich abonneren op de Limburgradar door uw gegevens aan ons te bezorgen via info@pomlimburg.be.

Meer gedetailleerd socio-economisch cijfermateriaal voor Limburg en haar gemeenten kan u terugvinden op de website www.pomlimburg.be (rubriek 'Kenni's').

Bronvermeldingen

POM = Provinciale OntwikkelingsMaatschappij

RSZ = Rijksdienst voor Sociale Zekerheid

RVA = Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening

VDAB = Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding

Statbel = Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

NBB = Nationale Bank van België

Colofon

De Limburgradar is een uitgave van:

POM Limburg

Corda Campus Gebouw 6B – Kempische Steenweg 303 bus 101 – 3500 Hasselt

Tel. 011 300 100

info@pomlimburg.be

www.pomlimburg.be

Verantwoordelijke uitgever: Frank Zwerts, algemeen directeur POM Limburg

Redactie en vormgeving: POM Limburg

Editie oktober 2019

© POM Limburg